Барвінок

ПІОНЕР

№ 7

Журнал ЦК ЛКСМУ для дітей

Липень
1948

Платон ВОРОНЬКО

Малюнок С. КРАВЧЕНКА

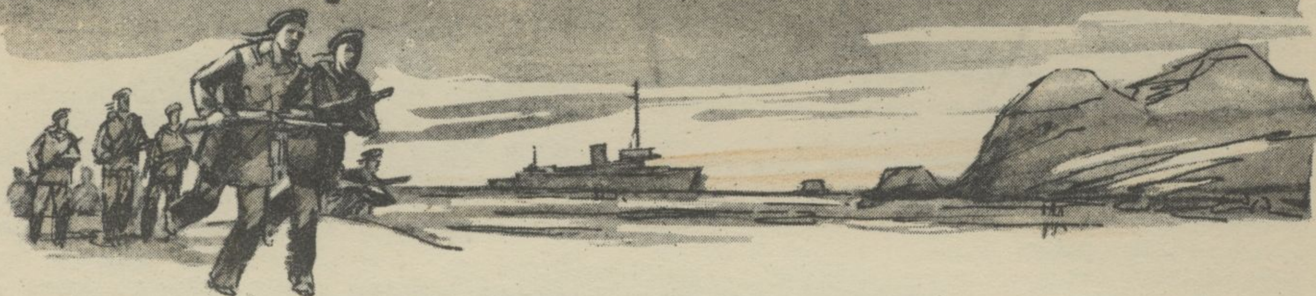
На жнивах

То не маки цвітуть на горі,
Не з волошок летять пелюстки,
То біжать на стерню школярі
Підбирать золоті колоски.

Їх проміння купає в теплі,
Вітерець їм шепоче казки,
Їм стерня підіймає з землі
Повні зерна важкі колоски.

Колоски золотяться в вінках,
З колосочків на грудях разки.
Колоски на колгоспних токах,
На радянськім гербі колоски.

Біля орлиної скелі

Петро СЄВЄРОВ

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

Три рибалки з Новоросійська, три брати Бережні, служили на одному кораблі.

Як це здавна ведеться у флоті, товариші жартома звали їх за номерами: Бережний-перший, Бережний-другий і Бережний-третій... А втім третього іноді звали ще Бережний-маленький, і це зовсім не було образливо, бо йому лише недавно минуло тринадцять років.

Старший брат Микита був досвідчений комендор. Це він у битві під Севастополем, влітку 1942 року, одним гарматним пострілом потопив німецького підводного човна. Середній брат Григорій служив стерновим. А третього, Василя, або, як звали його брати, Василька, взяли на корабель тієї ночі, коли під вогнем німецької артилерії їх корабель «Терек» вийшов з охопленого полум'ям порту.

Молодий Бережний з перших днів сподобався командирові. Адже тринадцятирічний Василько знав усе, що слід знати справжньому матросові, майстерно робив швабри з прядив'яного троса, орудував пензлем, як справжній маляр, навіть умів керувати якірною лебідкою. Бачачи, як запопадливо він допомагає матросам, командир корабля сказав:

— А з цього хлопчика, мабуть, добрий моряк буде.

Тоді Григорій Бережний, що стояв біля штурвалу, висловив командирові заповітну мрію свого братіка:

— Він тільки не насмілиться звернутися до вас, товаришу командир... А заповітна його мрія — залишитися на бойовому кораблі.

— Побачимо, — сказав командир. — Я придивлюся до нього уважніш.

Днів за два він наказав покликати Бережного-маленького, і коли Василь піднявся на місток і, стукнувши закаблуками, урочисто й голосно доповів, що він прийшов, командир мимоволі засміявся.

— Он як ти себе величаєш!.. Василь Петрович Бережний... А чому не просто юнга Бережний?

Василько зітхнув і тихо відповів:

— Адже мене ще не записали до екіпажу...

— Ну, а як я тебе запишу? — спитав командир.

Василько здригнувся і випростався, очі в нього заблищали:

— Служу Радянському Союзу... — схвильовано, наче присягу, вимовив він. З цього дня в списку корабельного екіпажу з'явилося ще одне прізвище: юнга Василь Бережний.

Великих випробувань зазнав цей сторожовий корабель. Відважно бився він з німецькою авіацією, з підводними човнами, торпедними катерами ворога, змітав вогнем своїх гармат фашистські укріплення на чорноморських берегах, полював на спущені по Дунаю самохідні баржі, тральщики, катери ворога. Але особливо запам'ятався морякам нічний похід до Орлиної скелі. Там, біля цієї скелі, юнга Бережний прийняв справжнє бойове хрещення.

Місцеві рибалки добре знають Орлину скелю, — похмурий сірий стрімчак близько Новоросійська. Не тільки в шторми, чи в зиб, — навіть у тиху погоду тут небезпечно проходити кораблям, бо під водою стирчить кам'яне пасмо, схоже на величезну вищерблену пилу. На гранітних зубцях пили, як кажуть, загинув не один корабель.

І за наших часів біля Орлиної скелі у шторми теж інколи терпіли аварію кораблі. Ось чому на всіх морських картах цей загрозливий район помережаний знаками перестороги.

Однак, хто знає краще рідне Чорне море, ніж наші чорноморці? Якраз там, біля гранітних рифів, в темну, непогожу ніч «Терек» повинен був висадити десант... Наша розвідка точно встановила, що недалеко від Орлиної скелі є штаб великого німецького військового з'єднання.

Зрозуміло, чому для свого штабу німці обрали саме це місце. До нього ніяк було підібратися з моря.

Отож, підкравшись несподівано, можна було захопити німецьких штабістів з їхніми картами, планами, відомостями про кількість військ, а якщо буде можливо — взяти і «язика», — одного або кількох німецьких офіцерів.

Але, щоб зробити це, потрібна була надзвичайна відвага й обережність. Яка-небудь дрібниця могла викрити німцям весь сміливий план радянських моряків.

Їх було п'ятдесят, всі бувалі воїни, учасники боїв в Одесі і Севастополі, — люди, які не раз дивилися смерті у вічі.

Зараз вони стояли на палубі корабля, одягнені в чорні бушлати, наче злившись з нічною темрявою, і чекали сигналу. Їхнім провідником було призначено Григорія Бережного, а командиром — посивілого в боях полковника. Про цю людину говорили, що він справді пройшов вогонь і воду, не раз пробивався в тил ворога, керував відважними нальотами на німецькі штаби.

З цим командиром моряки готові були йти на всяку небезпеку.

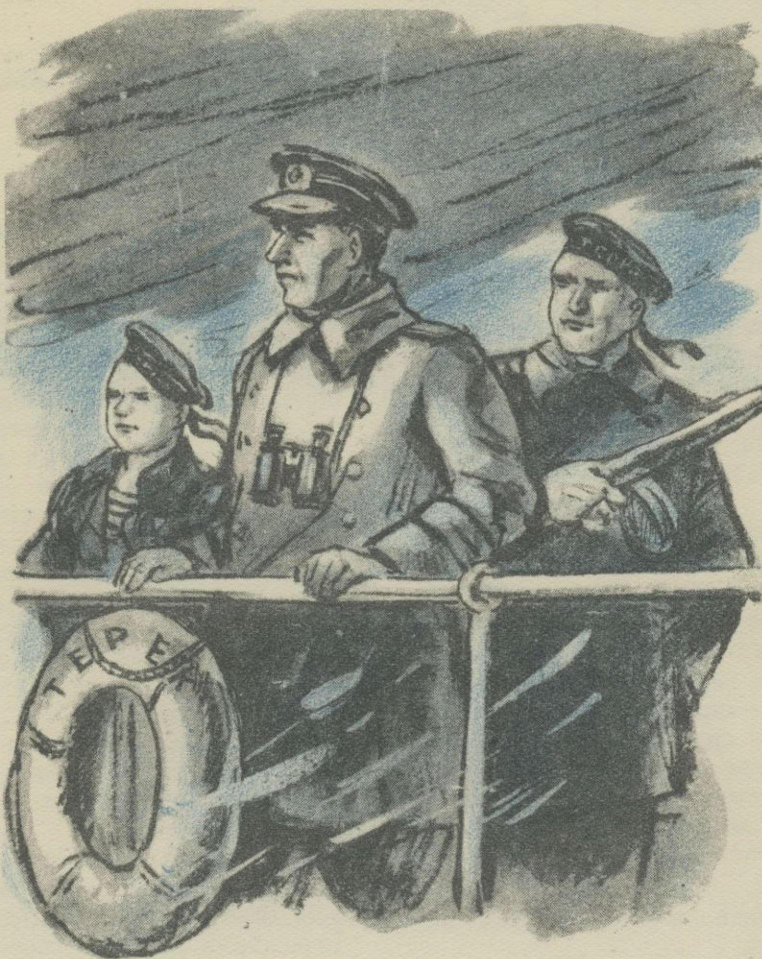
Григорій Бережний добре знав берег, — він часто ловив рибу біля Орлиної скелі. Знав він і гори, і міжгір'я, в глухих заповідних нетрях ще з юнацтва полював на диких кіз та кабанів.

Не гірше за брата знав берег і Василько. Йому разом з мисливцями доводилось блукати в горах не один день, не два, а цілий тиждень і навіть більше.

Проте, тепер, коли він звернувся до командира з проханням взяти його в десант, командир суворо відповів:

— Це не дитяча гра...

Ні з ким не прощався Григорій Бережний в останні хвилини. Тільки відчувши, що Василько стоїть поруч, він обережно погладив його кучеряву голову, але нічого не сказав.

Біля штурвалу «Терека» стояв досвідчений моряк. Здавалося, що він міг бачити вночі. Він точно провів судно уздовж гранітного пасма. «Терек» не торкнувся до його грізних зубів...

Шлюпки безшумно спустились у воду. Так само безшумно люди зайняли в них місця. Скоряючись умілим рукам, повільно йдучи біля самого каміння, корабель щасливо відійшов від берега.

Командир стояв на містку мовчазний, нерухомий. Іноді він піднімав руку, щоб глянути на світляний циферблат годинника.

Затамувавши подих, люди на кораблі прислухались до тиші. Прислухався до неї і Василько, стиснувши залізні поручні. Йому вчувалися в темряві крики, постріли, свист... А насправді це крутий зиб дзвенів і перекочувався біля борту.

Він думав про брата і про сивого полковника, які пішли щойно у вороже лігво. Ех, коли б був з ними він, Василько! Він знайшов би найбезпечнішу стежку! Та... командир не дозволив. А наказ командира — закон. Одного не міг зрозуміти Василько, що командир беріг його від небезпеки, — його, маленького моряка.

І раптом в темряві пролинув звук, глухий, повільний, наче удар барабана. Здавалося, стрепенувся весь корабель. Біля гармат, біля націлених на берег кулеметів — здригнувшись, застигли в напруженні моряки.

Командир підніс до очей бінокля... А втім і без бінокля тепер було видно багряні спалахи гранатних розривів, іскри трасуючих куль, що повільно згасали в темряві.

Звідси, з корабля здавалось, наче бій іде високо в небі: стрімкий берег, як і раніше, укривала чорнильна темрява ночі. Біля Орлиної скелі вартували чотири шлюпки, що були готові прийняти бійців десанту й перевезти їх на корабель. Там, на шлюпках веслярі-автоматники теж готувались до бою, на випадок, якби берегова охорона ворога раптом почала атаку.

Як довго тяглися ці хвилини чекання! Але у призначений час, рівно о третій годині опівночі, у машинний відділ корабля долетів сигнал:

— Малий ход вперед...

Знову «Терек» наближався до берега, йдучи біля самого гранітного пасма. Очевидно, німці отямились не відразу. Тільки тепер яскрава, біла ракета злетіла в небо, розсипалась сліпучим каскадом вогню. Стало світліше, ніж удень, і Василько побачив, як усі чотири шлюпки одна за одною мчали до «Терека».

На кам'янистому схилі майже біля підніжжя скелі, метушились німецькі солдати. Було добре видно, як їхній кулемет, встановлений на купі каміння, розсипав над морем, над шлюпками різнокольорові іскри трасуючих куль. З містка почулась команда:

— Вогонь!

Корабель здригнувся від залпу гармат і в ту ж мить на берег наче смерч обвалився, видирав з корінням дерева, ламав скелі, дробив та розкидав кам'яні брили.

Вже погасла ракета. Але в її мерхнучому світлі було видно, як летіли шлюпки, розколюючи чорний зиб.

Описавши круте півколо, «Терек» розвернувся і прийняв першу шлюпку. На березі одночасно злетіли чотири ракети. Десь далеко ухнула гармата. Снаряд тяжко прогудів понад щоглами корабля. Але на корабель підняли вже й другу шлюпку, і матроси викинули на палубу трьох зв'язаних німців.

З берега, з далекого пагорба відкрила вогонь потужна батарея. Зрита снарядами вода заклекотіла навколо корабля. Проте, матроси, як і раніше, спокійно і впевнено робили свою справу. Всі чотири шлюпки були вже на палубі. Трьох німецьких офіцерів замкнули в залізній коморі. Командир забрав цілу купу папок з документами. «Терек» повним ходом ішов у море, і снаряди все далі лягали за його кормою.

Моряки десанту вишикувались на палубі, чекаючи командира. Він спустився з містка і, проходячи вздовж строю, схвильований і радісний, сказав:

— Поздоровляю, герої... про цей славний подвиг довідається весь народ.

Але ніхто з матросів не відгукнувся, не відповів. У тьмяному світанку командир побачив понурі обличчя, зведені брови, похмурі очі. Він зрозумів: сталося щось лихе. Став шукати очима полковника, та не побачив його перед строєм. Не побачив він в строю і Григорія Бережного— найкращого стернового корабля...

Молодий лейтенант виступив з шеренги і, помітно хвилюючись, відрапортував.

Ось що він розповів:

Штаб ворога був розташований в лісі, за два кілометри від берега. Морякам сказав про це німецький вартовий, якого захопили біля Орлиної скелі. Штаб охороняла велика піхотна частина...

Морякам пощастило без одного пострілу знищити кількох фашистів. Але вже біля штабу якийсь німець, мабуть, упізнав чорноморців і почав стріляти. Тоді за наказом полковника, змітаючи вогнем гранат і автоматів все на своєму шляху, матроси пішли в атаку. Вони розгромили німецький штаб, захопили документи й трьох офіцерів. Полковник наказав негайно відвести полонених на берег. З трьома офіцерами пішло десять чоловік. Другий десяток відправився з документами. Ця друга група трохи затрималась, поки полковник сам перебирав папери, відшукуючи потрібні документи.

В гарячій рукопашній сутичці загін втратив трьох чоловік убитими. Шестеро були поранені; двоє з них тяжко.

Ще трьом морякам полковник наказав супроводити поранених. Сам він залишився з невеличкою купкою матросів. Здавалось, полковник зовсім не знав страху. Начебто й не поспішаючи, він устигав скрізь.

Бій ще тривав. На лісовій галявині, серед могутніх буків і кедрів було накидано купи німецьких трупів. Хтось підпалив сухе листя, і високе полум'я знялося вгору. Ховаючись за деревами, німці вели вогонь.

Полковник вирішив узяти в німецькому штабі все, що треба було взяти. Доки ще йшла перестрілка, він допитував у штабному наметі німецького капітана. Він хотів дізнатися, куди зник німецький генерал? Полковникові обов'язково хотілося привезти його на корабель.

Але виявилося, що в наметі за килимом, який висів над генеральською тахтою, ховався ще один німець. Цей німець вистрелив у полковника й тяжко поранив. Бережний, який був тут же, однією автоматною чергою прикінчив обох німців. В цей час донесли, що генерала знайшли серед котлів і каструль штабної кухні. Осколок гранати перебив йому спину.

— Шкода, — насмішкувато сказав полковник. — Я дуже хотів би з ним поговорити... А тепер лишається одне: відходити... Негайно відходити на берег.

Він знепритомнів. Григорій Бережний підхопив його на руки і поніс. Йому допомагали два матроси, які кожної хвилини готові були закрити своїми тілами славного командира.

Німці вже опам'ятались. Над лісом злетіли освітлювальні ракети. Матроси, як і раніше, прокладали собі дорогу вогнем автоматів і гранат. Вони втратили ще чотирьох товаришів.

До полковника повернулась свідомість. Він крикнув: — Залиште мене... Наказую. Інакше вам не відбитися.

Велика частина німців перерізала дорогу морякам. До моря вже мчали грузовики з піхотою. Було видно, як, стріляючи з машин, німці залягають біля шосе. Бійцям, які залишилися з полковником, стало зрозуміло, що їм не прорватися. Зрозумів це й Григорій. Він сказав товаришам:

— Я залишаюся з командиром, я знаю ці місця. Якщо кому пощастить пробитися до своїх, скажіть Васильковї: нехай шукає нас біля Голубого джерела. Він один знає туди дорогу.

Його не встигли зупинити. Він тут же ступив на край глибокої розпадини, що вся заросла чагарником. І коли лейтенант підбіг до кручі,— було тільки чути тріск поламаних гілок та гуркіт каміння.

— Я гадаю, що вони загинули, — сказав командирові лейтенант, який розповідав про це. — Бережний не бачив іншого виходу. Німці нас оточили. Він не міг допустити, та й ніхто з нас не допустив би, щоб полковник потрапив до лап ворога. Нас несподівано врятувала група, яка пішла вперед. Вона повернулась і вдарила німцям у тил...

Командир замислився, потім запитав здивовано.

— Він назвав Голубе джерело? Він навіть сказав: нехай Василько шукає нас біля Голубого джерела?

— Так, це були його останні слова, — підтвердив лейтенант. Тільки не знаю, хто зміг би їх відшукати в цій прірві?.. .

Командир помітив в строю Микиту Бережного:

— Де маленький Бережний?

Микита не встиг відповісти, як юнга вже стояв перед командиром.

(Далі буде).

Сисой Псоїч

Ю. УСИЧЕНКО

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

Жартівники любили питати боцмана Каюду, чи правда, що він той самий моряк, який, побачивши берег Америки із щогли корабля, яким їхав Колумб, гукнув «Земля!» Звичайно, це були тільки жарти, але боцман Олексій Олексійович Каюда й справді був найстарішим моряком в усій флотилії.

Незважаючи на свою старість, коли почалась війна, боцман Каюда попросився на торпедний катер «Різвий».

— Адже вам буде важко, — сказав йому адмірал, розглядаючи заяву, написану боцманом Каюдою. — Ви ж немолода людина.

У відповідь боцман глянув адміралові у вічі.

— Сорок років плаваю. На березі залишатися, коли всі воюють, ніяк не можу.

Адмірал замислився.

— Ну, добре. Підете боцманом на катер «Різвий». Побачимо. Буде важко — переведемо на берег.

— Так точно, на «Різвий». — Каюда повернувся «наліво кругом» і вийшов.

З того часу адмірал не раз запитував про боцмана Каюду, і лейтенант Окраїн, який був командиром торпедного катера «Різвий», не втомлювався хвалити боцмана.

Щоправда, лейтенант замовчував деякі дивацтва свого боцмана. От і сьогодні він, як завжди, зробивши щоденний рапорт, сказав:

— Не все гаразд у нас на катері, товаришу лейтенант. Миш утік.

— Який миш? — стривожився лейтенант. — Хто такий миш? Новий матрос, якого вчора прислали на катер?

— Ні. Той, навпаки,— Кошкін. Білий миш утік, якого вони звуть «Сисой Псоїч».

— Он воно що! — Лейтенант полегшено зітхнув. — Це ще півбіди. Що ж тут такого?

— Він пацюк. Пацюк з корабля тікає — загибель чує.

— Дурниці.

— Ні. У тисяча дев'ятсот дев'яносто дев'ятому році я плавав на шхуні купця Перфільєва. Капітан побачив, як пацюк на берег утік,— став з горя пити горілку. Три дні пив, а на четвертий вночі на камінь наскочили.

— Не пив би — не наскочили б.

Боцман зітхнув, показуючи, що він залишається при своїй думці, приклав руку до козирка й сухо сказав:

— Дозвольте іти, товаришу командир?

— Будь ласка. А про «миша» свого кинь думати, Олексій Арсентійович. Нас ніякі прикмети не лякають.

Лейтенант усміхнувся, подумавши, що, коли б не було прикмет, боцман зрадів би, що зник пацюк. Адже Каюда не злюбив його з першого погляду. А сталося це так.

«Різвий» брав участь у висадці десанту. Висадка почалася вночі. На ранок бій ішов десь у степу, за містом. А в місті, здавалось, нікого не було. Вулиці були порожні. Жителі ховались у підвалах, боячись бомб. Двоє матросів, Михайло Крагін та Сашко Бредіс, тільки пройшовши кілька кварталів, зустріли на вулиці першу невійськову людину — хлопчика років дванадцяти. Побачивши матросів, хлопчик підбіг до них і зупинився за кілька кроків. Матроси теж зупинились, дивлячись на його обведені темними колами очі, жовте худе обличчя.

— Ковтнув горя, — з жалем сказав високий широкоплечий Крагін. — У тебе що — рідних повбивали, хлопчику?

Хлопчик ступив ще крок наперед і простяг до Крагіна худу руку.

— На, дядечку, візьми, — схлипнув він.

На долоні в нього сидів білий пацюк. Він тихенько поводив білими вусиками, червоні блискучі оченята пильно вдивлялися в матроса.

— Пацюк! — здивовано скрикнув Крагін. — Куди ж мені його!

— Візьми, — суворо сказав Брейдіс. — Не можна — образиш. Від щирого серця дає. У нього, може, кращого й нема нічого.

Тепер Крагін зрозумів.

— Спасибі,— сказав він, приймаючи подарунок. — Спасибі тобі.

Спокійно й урочисто моряки потисли хлопчикові руку. Саша зняв із своєї матроської блузи значок «Товариства врятування на водах», який він одержав колись ще до війни, і приколов цей значок на подерту куртку хлопчикові.

— У мене кролик був, — задумливо сказав Саша, коли вони розлучилися з хлопчиком і рушили далі порожніми напівзруйнованими вулицями. — Як же я того кролика любив, — сказати не можна.

Крагін не відповів на це нічого. Він тільки погладив по спині пацюка, який зручно вмостився

у нього в кулаці і, висунувши гостру морду, без упину ворушив вусами.

Повернувшись на катер, матроси доповіли лейтенантові про незвичайний подарунок.

— Що ж ви з ним робитимете? — спитав лейтенант.

— Сам не знаю, — щиро признався Крагін. — Може, дозволите, нехай у нас живе?

— Нехай, — здвигнув плечима лейтенант. — Дивіться тільки, щоб за борт не випав.

— Єсть.

Навколо пацюка з'юрбився весь екіпаж катера. Дивлячись на нього, кожен згадував щось далеке й хороше: їжака, знайденого під час прогулянки в лісі, півня, який уранці горлав під вікнами, або кудлатого Шарка, на хвіст якому завжди чіплялися реп'яхи.

— Тут-таки пацюкові дали повне ім'я: «Сисой Псоїч Пасюк».

Ім'я це, яке запропонував Брейдіс, сподобалося всім, крім моториста Сені Костикова.

— Це не пасюк, — повчально сказав він, — це альбінос. Пасюк зовсім інша порода.

— Мало чого, — відповів йому Брейдіс. — У мого зятя прізвище Гусак — Фіма Гусак, то він що, на твою думку, — птах?

Раптом до групи, яка оточила Сисой Псоїча, підійшов боцман Каюда. Він мовчки дивився на несподіваного пасажира, ще не знаючи, як йому поставитись до нього.

А Сисой Псоїч, поглядаючи навколо бистрими червоними оченятами, все так само ворушив вусами. І раптом боцман помітив біля пацюка на свіжих жовтих дошках невеличку калюжку.

Ніколи раніше не бачили матроси свого боцмана в такій люті. Очі його налилися кров'ю, почервоніли навіть міцно стиснуті кулаки.

— На палубі! — загримів боцман.— На палубі!..

Адже за довгі роки він звик стежити, щоб палуба завжди була чиста, мов скло,—і раптом такий скандал!

А найприкріше було те, що боцман ніяк не міг покарати злочинця — бо ж весь він був трохи більший за його палець.

Напевне, Сисой Псоїч розумів це й сам. Він тільки злегка повів вусом у бік сердитого боцмана, потім, тягнучи за собою довгий лисий хвіст, обережно підібрався до шматочка хліба, якого хтось кинув йому, і повільно й солідно — «Сисой Псоїч» все робив повільно й солідно — почав їсти.

Коли боцман трохи отямився, йому розповіли, як Сисой Псоїч з'явився на катері. Він теж згодився, що викидати пацюка не можна, але наказав, щоб Сисой Псоїч не з'являвся на палубі та щоб для житла йому зробили спеціальний ящик.

Так Сисой Псоїч остаточно оселився на катері. Здебільшого він сидів у кубельці, яке йому намостили з клоччя та ганчірок, а інколи вирушав у далекі екскурсії. Він бігав по підлозі, стукаючи кігтиками об лінолеум, а раз навіть примудрився залізти у машинний відділ, звідки його, чисто всього перемазаного в мастилі, приніс Сеня Костиков і посадив назад у ящик.

З усієї команди тільки боцман не любив Сисоя Псоїча і, проходячи повз нього, завжди щось бурчав собі у вуса.

Уночі катер вирушив у море. Світанок захопив його далеко від берега. Отоді й відбулася розмова лейтенанта Окраїна з боцманом Каюдою про «миша». Над морем стелився густий туман, який моряки звуть «низовим». Де-не-де крізь нього ледве пробивалося сонце, кидаючи бліді золоті плями. Десь там у цій білій млі був ворожий корабель. Він міг щохвилини вискочити з туману. Міг пройти непоміченим зовсім поруч.

І раптом туман почав танути. Від легкого вітерця затріпотів вимпел на катері. Біла заслона почала підійматися, відкриваючи зеленкуваті хвилі. І раптом за кормою, зовсім неподалік, командир катера побачив ворожий корабель.

В ту ж мить лейтенант рвонув ручку машинного телеграфа. «Різвий» гарячково затріпотів, готуючись зірватися з місця. З важким плескотом хлюпнула в воду торпеда, прямуючи до ворога.

З-під води почав зростати, спочатку повільно, потім дедалі швидше, величезний зеленкувато-білий стовп. От він устав вище палуби корабля, вище мачт і розсипався над ними пухнатою шапкою, яка іскрилася мільйонами краплин.

Шапка звалилася на ворожий корабель, майже вкривши його на кілька секунд. Потім знов з'явилася палуба корабля, яка звелася вгору. З катера видно було, як грузовики, що стояли на палубі, скочувалися, проламуючи борти, в море. Минуло ще кілька секунд, і весь корпус ворожого корабля зник під водою.

«Різвий» круто повернув і щосили помчав до берега, що ледве маячив у далині. Німецький міноносець, який охороняв щойно потоплений корабель, кинувся за ним навздогін. Гримнув постріл. Снаряд скорострільної гармати з сичанням промчав над катером. Другий снаряд влучив ближче, — кілька осколків пробило палубу.

Лейтенант Окраїн, який пильно стежив за всім, що діялось навколо, тривожно прислухався. Йому здалось, ніби з катером щось негаразд.

Випадково він глянув на боцмана Каюду, що стояв поруч, і навіть злякався. Обвітрене обличчя боцмана страшенно зблідло.

— Ти поранений?! — схопив його за плече лейтенант.

Боцман мовчки показав униз на палубу. З пробитого осколком отвору виглянув Сисой Псоїч. Вітром, який шалено мчав назустріч, його підхопило й покотило по палубі. Притулившись в кутку поміж двома надбудовами, Сисой Псоїч жалібно запищав, широко розкривши рота. Його пронизливий писк потонув у гуркоті мотора та в вибухах снарядів, які розривались над палубою.

Лейтенант Окраїн тривожно думав. Що сталось? Якщо пацюк утік на палубу, значить його внизу щось потривожило. Це «щось» міг бути лише вогонь або вода. От чому лейтенант почував, що катер іде не так, як треба.

Боцман Каюда, очевидно, думав про те ж саме. З несподіваною для його років легкістю Каюда метнувся з мостика і зник під палубою.

Тут усе гуло й тремтіло, наче катер тягли по нерівному брукові. Боцман відразу почув плескіт води, яка ринула в пробоїну. Осколком снаряда пробило борт, і вода увірвалась в катер, вже заливаючи трюм. Ще трохи і спинився б мотор, залитий водою. Боцман зірвав з себе тільняшку й заткнув пробоїну. Від холодного струмка води, який ринув всередину, залишилися тільки блискучі краплини.

Раптом десь вдалині гримнули постріли. Це з берега відкрили вогонь наші гармати. Німецький міноносець, який гнався за «Різвим», повернув назад і став тікати в море.

* * *

Окраїн спокійний, як завжди, широко всміхаючись, глянув на боцмана.

— От тобі, Олексій Арсентійович, і Сисой Псоїч. Просто тікав пацюк од води.

* * *

Після обіду боцман підійшов до кубельця, де лежав Сисой Псоїч, відпочиваючи після пережитих хвилювань.

— Ач, розлігся! — сказав Каюда, незграбно намагаючись почухати пальцем біле черевце пацюка. І, наче впіймавши в його словах ласку, Сисой Псоїч у відповідь слабенько пискнув.

Марева

Малюнки М. ХУДЯКА

С. ОСКОЛЬСЬКА

Далеко на півдні, за теплим Середземним морем простягається найбільша в світі пустеля. Вона називається Сахара. На тисячі кілометрів тягнеться ця порожня земля, густо вкрита сухим піском і камінням. Від розпеченого під гарячим сонцем піску пашить жаром, наче від пічки. Вітер котить той пісок з місця на місце, наганяє піщані кучугури.

Накруги ні травички, ані деревця. Тут і пташки не співають, не розцвітають квіти. Самі лише сірі колючки стирчать з піску та на камінні гріються ящірки і шарудять маленькі змії. А по дорогах, напівзасипані піском, біліють кістки тварин, які загинули в дорозі.

Тільки де-не-де в цьому піщаному морі натрапиш на зелені острівці — оазиси. Оазис — це маленький пальмовий гайок. Тут з-під каміння просочується світлий струмочок, росте трава.

Коли б не оазиси, люди ніколи не змогли б дістатися вглиб пустелі.

Пустеля така велика, що доводиться подорожувати по ній цілими тижнями, а люди повинні відпочити, їм потрібна свіжа вода.

Ні кінь, ні мул не може ходити по пустелі. Тільки верблюд не боїться пісків. Цілих п'ять днів може він прожити без води і живиться сухими колючками.

Важко дихаючи, верблюди бредуть по піщаних пагорбах. Вони вже два дні не пили води. Витягнувши шиї, дивляться вони кудись у далеч: чи не маячать там жадані верховіття пальм.

Провідники теж виснажені. Одні сидять на верблюдах, інші ледве пересувають ноги від утоми, спеки й спраги.

І ось бачать вони — зовсім недалеко, за тими невисокими пагорбами, видно оазис.

А там — озеро, і вітерець колише гладінь води: при березі ростуть фінікові пальми, зелені чагарники.

Караван оживає. Чути веселі голоси, ляскають батоги погоничів, верблюди прискорюють ходу.

Та минає година, друга, а караван ніяк не дістанеться до оазису, наче і пальми й озеро втекли кудись. Ще година проминула, подорожні ледве помічають їх, і, нарешті, вони зовсім зникли. Попереду знову гарячий пісок, безкрая пустеля...

Куди ж подівся оазис? Та чи й бачили його подорожні? Може, це все тільки ввижалося змученим людям?

Почекайте трохи, і ви все зрозумієте.

Колись у Північному морі пропливав корабель. Пливе він, пливе, а назустріч йому ще корабель. За звичаєм моряків кораблі привітали один одного гудками і розминулися в різні сторони.

Трохи згодом один матрос, глянувши на небо, просто сторопів: у небі, немовби розтинаючи носом повітря, пропливав корабель. Навкруг його нагромаджувалися крижані гори і скелі. На одній крижині пробігав ведмідь, а його наздоганяв собака.

І раптом скелі і корабель — все загойдалося в повітрі, заворушилося, зникло на мить, а потім знову в повітряному морі поплив таємничий корабель.

Матрос прожогом кинувся вниз гукати людей, капітана.

Капітан зійшов на палубу, глянув уважно на корабель, що звисав у небі, засміявся і сказав:

— Чого ж ти дивуєшся? Та це ж той самий корабель, з яким ми зустрілися вдень. Доведеться нам ще раз дати вітальний салют!

І справді всі впізнали знайомий корабель, та він чомусь пропливав у небі.

Що за диво? Як це сталося? І чому капітан зовсім не здивувався?

Почекайте ще трішки, і я вам все поясню.

В Альпах є гора Брокен. Ось що розказує один мандрівник, який сходив на верхів'я цієї гори.

Було це влітку. Мандрівник пішов на Брокен о другій годині ночі, щоб зустріти схід сонця на самій вершині гори. Коли він зійшов на гору, перше золоте проміння сонця вже осявало далекі верховини і білі легенькі хмарки в рожевому небі. А в долинах і ущелинах ще стелився туман.

Мандрівник милувався чудовою картиною, яка постала перед ним, і нітрохи не шкодував, що вночі так важко було сходити на гору.

Він присів на камінь. Поруч стояв чабан-провідник, спираючись на високий ціпок. Біля його ніг лежав пес.

Легенький прозорий туман наче завіса застилав гори.

І нараз подорожній побачив на тій завісі тіні якихось велетнів.

Один велетень сидів, другий стояв поруч, а біля його ніг сидів собака. А в небі грала барвиста веселка.

Мандрівник підняв руку, і тінь велетня теж підняла руку. Мандрівник скинув бриля і вклонився, і велетень, мов би передражнюючи його, теж скинув бриля і вклонився.

Та от з гір повіяв вітерець, туман колихнувся, і тіні зникли. Потім знову стихло, з'явилися ті ж велетенські люди.

Хто ж вони такі, оті велетні?

Звідки взявся в небі повітряний корабель?

Що то за дивний оазис, до якого ніяк не міг дійти караван?

Чи було воно справді, чи, може, мандрівники все те вигадали?

Ні, мандрівники казали правду.

Вони й справді бачили і пальми, і повітряний корабель. Та це були не справжні пальми, не справжній корабель, а тільки їхнє відображення в повітрі.

Хто з вас бував на березі річки чи озера, той, мабуть, помітив, що у воді віддзеркалюється небо з хмарами, мости, дерева, будинки, що стоять при березі. А схилишся до води, побачиш і себе, наче в дзеркалі.

Але й повітря, коли воно зовсім спокійне, теж, як і вода, може правити за дзеркало, величезне, повітряне дзеркало, в якому люди бачать відображення міст, сіл, кораблів і будинків.

Це дивовижне явище природи називається маревом.

Оазис, що його подорожні побачили в пустелі, був десь за багато кілометрів од них. А до справжнього оазису їм довелося йти ще цілу добу.

Корабель, з яким зустрівся капітан, уже відплив на 40—50 кілометрів і був недалеко від берега, коли матрос побачив його в небі. Це теж було марево — відображення корабля в повітряному дзеркалі.

Марева трапляються в жарких країнах, де люди не знають холоду, і в холодних країнах, де вічна зима. Марева бувають і на суходолі, і на морі, і низько понад землею, і високо в небі.

А велетенські тіні в горах або, як їх називають, „брокенські видіння" виникають ось чому: уранці в горах стелеться туман. Якщо вранішнє проміння сонця натрапляє на якийсь предмет, на тумані з'являється його величезна тінь, оточена барвистими кільцями.

Колись люди вірили у всякі забобони і прикмети. Якщо на небі видно було барвисті кільця або хтось побачить марево, люди лякались і з острахом чекали великого нещастя.

Тепер усі знають, від чого всі ці явища бувають, і зовсім не лякаються. Та й ви, коли бачите десь марево, напевне, теж нітрохи не лякаєтесь.

Може, комусь із вас, діти, здається, що марева бувають тільки десь у далеких країнах? Це не так. Марева бувають і в нас, поблизу Ленінграда.

За тридцять кілометрів од Ленінграда, на березі Фінської затоки є місто Оранієнбаум. Завжди з цього міста ледве-ледве видний Ленінград. Та раз було таке, що в Оранієнбаумі люди бачили на небі відображення Ленінграда. Наче в дзеркалі видно було в повітрі і Ісаакіївський собор з позолоченими куполами, і Неву з човнами і пароплавами, і вулиці й будинки.

Якщо комусь з вас доведеться побачити марево, неодмінно напишіть нам про це.

Наталя ЗАБІЛА

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

Лісова гра

От виходить Галочка,
кличе дітвору:
— В палички-стукалочки
починаймо гру!

Зараз порахуємо
кожного підряд.
Лісова лічилочка
буде саме влад:

— Раз, два, —
дерева.
Три, чотири, —
вийшли звіри.
П'ять, шість, —
пада лист.
Сім, вісім, —
птахи в лісі.
Дев'ять, десять, —
полуниці.
Хто їх знайде,
той жмуриться!

А жмуритись Льоні! —
Став під деревце,
Щільно у долоні
заховав лице.

Раз, два, три, чотири,
п'ять!
Іду шукать!
Хто не заховався —
мене не винувать!

Глядіть — нема нікого. . .
Самі лиш дерева,
кущі, пеньки, дорога
та стоптана трава.

Вгорі якась зозуля
сховалась на дубку
і нібито глузує:
— Ку-ку, ку-ку, ку-ку!

Та мов барвисті цяточки
мигтять віддалеки
червоні, сині платтячка
та білі сорочки.

— Паличка-стукалочка!
Бачу всіх разом:
он за дубом Галочка,
Тала за пеньком!

Юра за ліщинкою
щулиться дарма!
А мала Маринка
вибігла сама.

От знайшлась і Мая.
— Всіх застукав я!
А кого ж немає?
Де ж одне хлоп'я?

— Вікторе! Озвися!
Я вже скрізь шукав. .
— Може, він у лісі
зовсім заблукав?

А тимчасом осторонь
ніхто не поміча
дивного, непростого
рухливого куща:

суneться потроху він,
спиниться на мить,
потім, як сполоханий,
враз перебіжить,

близиться до палички. . .
Раптом — як помчить!
— Палички-стукалочки! —
голосно кричить.

— Вітя! весь зелений,
весь в жмутках трави,
свіже гілля клена
висить з голови.

Всі гукають: — Ловко!
Як він тільки встиг?
Справжню маскировку
він зробити зміг,

зовсім став невидний
в цьому убранні.
Вітя наш розвідником
був би на війні!

А дерева тішаться
сміхом дітлахів,
аж гілки колишуться
знизу до верхів.

Прапор над т

І. ШКАРОВСЬКА

ЗУСТРІЧ

Того ясного червневого ранку все почалось як звичайно. Заграв горніст, і його весела пісенька збудила весь табір.

— Підйом, підйом,— загули старі поважні сосни, злегка нахиляючи свої крони.

— Підйом,— вторували їм хором полохливі березки, балакучі клени й міцні, молоді дубки. Тонконогий коник, який спав на кульбабі й сам щойно прокинувся, пищав з усіх сил, що давно вже час вставати. Певне, коникові здавалося, ніби у нього найгучніший голос.

Десь далеко, на узліссі кувала зозуля.— Куку, ку-ку,— настирливо й дзвінко виводила вона. Проте всі зрозуміли, що зозулю слід слухати так:

— Підйом, підйом.

Ну й звісно, як завжди, першим на зарядку примчав загін імені Гастелло на чолі з головою ради Віталієм Середою.

Звичайно, і цього ранку, як це завжди бувало, під час сніданку до їдальні влетів «Червонолобий». Як це прикро, що ви не знайомі з «Червонолобим» — веселим маленьким дятликом! Коли Неля Харченко, дівчинка з другого загону, принесла його з лісу,—це було зовсім кволе й немічне пташеня. Але Неля вигодувала його, і він літав уже вільно по всьому табору, виблискуючи червоною плямкою на голівці.

А після сніданку загони починали виконувати „путівку дня“.

Загін № 1 пішов на прогулянку до лісу, другий та третій загони розчищали стежки й клумби, а четвертий загін проводив музичну вікторину.

І ось в самому розпалі табірного дня, перед обідом, до центральних воріт під'їхав маленький запорошений «вілліс».

З нього вийшла жінка з вузликом в руках і чоловік у військовій гімнастерці без погонів. Вони попрямували до табору. Але біля воріт їх зупинив хлопчик — темнокоричневий від загару, у блакитній злинялій майці, з червоною пов'язкою на руці. На чолі його були шоферські окуляри, на ногах — справжні буци з шипами, які носять футболісти.

— Батьки? — запитав хлопчик гостей.

— Ну, звичайно, батьки, — відповіла жінка.

— А до кого ви йдете?

— До сина. Ти знаєш, напевно, Олеся Гончарука, такий білявенький... — лагідно сказала жінка — батько його три роки не бачив...

— Не можна. Олесь зайнятий, його не можна бачити, — поважно сказав черговий, якого звали Дмитриком.

Але тут заговорив чоловік у гімнастерці:

— Любий хлопчику, тобто товаришу черговий, дозвольте вам пояснити...

Дмитрик покосився на три ряди орденських стрічок на гімнастерці гостя і сказав:

— Пояснюйте.

— Ви розумієте, товаришу черговий, я тільки зараз демобілізувався. А з Олесем бачились ми три роки тому, в день перемоги...

— Добре,—сказав черговий.—Почекайте тут на лавочці. Я все з'ясую й швиденько повернуся.

Він хутко побіг у табір.

Раптом Олесева мама радісно закричала:

— Та от він. Тату, дивись, ось наш синок! Олесю, біжи хутко сюди. Чого ж ти стоїш?..

Батько простяг руки вперед і теж закричав:

— Синку, це я! Ти впізнав мене? Чому ти не біжиш до мене? Може, ти не радий, що я приїхав?

— Ой, татку! Ой, який я радий-радісінький! Я ще здалеку тебе побачив... А вчора я листа написав тобі...

Олесь кинувся до батька, потім відразу схопився, повернувся, став знову на своє місце. Обличчя його набрало урочистого виразу.

— Татку! — сказав він вже тихше. — Я не можу зараз підійти. Хіба ж ти не бачиш, що я чергую біля прапора.

Лише тепер батьки Олеся побачили, що їх хлопець стояв біля високої щогли, на якій майорів пурпуровий стяг. Але саме в цю мить підійшла старша піонервожата Шура з якоюсь дівчинкою.

— Тобі прийшла зміна. Біжи хутко до батька, Олесю, — сказала піонервожата. І Олесь щодуху побіг до батька й кинувся йому на шию.

Шура теж підійшла до Олесевих батьків і заговорила з ними:

— Вітаю вас з приїздом... Ми всі надзвичайно раді. Олесь так скучив за вами. Пробачте, що довелось вас трохи затримати... Не гнівайтесь

на нас. Якр
гувати біля
Але бат
міцно пот
— Як м
чергувати

ПРО Щ

Звичайно
би догадат
мета Дмит
танку та
слід обрив
яли три ка
дило про ц
Говорил
чизняної
командир
як німці н
роброго ко
го портрет
ряк у тіль
А в цей
вік з довг
друзів пар
яких закли
готувались
Тепер у
бочкою за
ди — голо
щик сиділ
чами.

...ор над табором

...ому розпалі табірного дня, перед ...тральних воріт під'їхав маленький ...вілліс».
...шла жінка з вузликом в руках і ...ковій гімнастерці без погонів. Во...и до табору. Але біля воріт їх зу... — темнокоричневий від загару, у ...ялій майці, з червоною пов'язкою ...ті його були шоферські окуляри, ...равжні буци з шипами, які носять

— запитав хлопчик гостей.
...айно, батьки, — відповіла жінка.
...о ви йдете?
Ти знаєш, напевно, Олеся Гонча...білявенький... — лагідно сказала ...ко його три роки не бачив...
...а. Олесь зайнятий, його не можна ...жно сказав черговий, якого звали

...ворив чоловік у гімнастерці:
...лопчику, тобто товаришу черго... вам пояснити...
...косився на три ряди орденських ...настерці гостя і сказав:
...е.
...ієте, товаришу черговий, я тільки ...вувався. А з Олесем бачились ми ... в день перемоги...
...казав черговий.—Почекайте тут на ...з'ясую й швиденько повернуся.
...біг у табір.
...сева мама радісно закричала:
... Тату, дивись, ось наш синок! ...утко сюди. Чого ж ти стоїш?..
...тяг руки вперед і теж закричав:
...е я! Ти впізнав мене? Чому ти не ...? Може, ти не радий, що я при...

...! Ой, який я радий-радісінький! Я ...бе побачив... А вчора я листа на...

...ся до батька, потім відразу ...хо...вся, став знову на своє місце. Об...рало урочистого виразу.
... сказав він вже тихше. — Я не ...дійти. Хіба ж ти не бачиш, що я ...апора.
... батьки Олеся побачили, що їх ... біля високої щогли, на якій ма...ий стяг. Але саме в цю мить пі...а піонервожата Шура з якоюсь

...шла зміна. Біжи хутко до батька, ...ала піонервожата. І Олесь щодуху ... й кинувся йому на шию.
...дійшла до Олесевих батьків і за...и:
... з приїздом... Ми всі надзвичайно ...к скучив за вами. Пробачте, що ... трохи затримати... Не гнівайтесь

Малюнки М. ХУДЯКА

на нас. Якраз сьогодні Олесю випала честь чергувати біля прапора.

Але батько Олеся й не думав гніватись. Він міцно потискав руку Шури й усе повторював:

— Як можна гніватись! Це ж тобі не жарти — чергувати біля червоного прапора.

ПРО ЩО ГОВОРИЛИ В «ПЕЧЕРІ ТРЬОХ ЛЕВІВ»

Звичайно, якби не буци Дмитрика, Ігор не міг би догадатися, куди всі заховались. Але від намета Дмитрика йшов слід — повз клумби, альтанку та їдальню. Біля «Печери трьох левів» слід обривався. В далекій алеї над печерою стояли три кам'яні страшні леви. Багато легенд ходило про цю печеру.

Говорили, що в цій печері під час Великої Вітчизняної війни жив славний партизанський командир Петро Соколенко. Люди розповідали, як німці нишпорили по всій окрузі, шукаючи хороброго командира, як усюди були розклеєні його портрети, з яких посміхався молоденький моряк у тільнику.

А в цей час в «Печері трьох левів» жив чоловік з довгою бородою. З ним був загін вірних друзів партизанів. Тут вони писали листівки, в яких закликали людей боротися з німцями, тут готувались до боїв з фашистами.

Тепер у «Печері трьох левів» за дерев'яною бочкою засідала рада загону. Вісім членів ради — голова Віталій, шість ланкових і барабанщик сиділи з поважними зосередженими обличчями.

Минула година-друга, а рада загону все засідала. На горі в кущах причаївся Ігор. Він мучився від цікавості. Про що вони говорять?

А розмова справді була дуже важлива й таємнича.

— Члени ради, — сказав Віталій і поклав перед усіма аркуш паперу, — дивіться. Оце карта нашого походу. Ми підемо по слідах партизанського командира Петра Соколенка. — Ось бачите, це річка. На правому березі болото. Тут загрузли два німецьких танки. А ось наліво залізниця. Тут будиночок стрілочника, у нього переховувався Соколенко, коли залишив печеру й пішов із своїм загоном визволяти село Грушки. Бачите, ось воно. Тут був гарячий бій. Партизани вигнали німців з села, вбили двох німецьких генералів.

— Віталій! — сказав барабанщик Петрусь, — звідкіля ти все так добре знаєш?

— А ми з Дмитриком ще взимку в історичному гуртку збирали відомості, а потім склали карту, — скромно відповів Віталій.

— Ну, а потім, — продовжував Віталій, — ми рушимо в село Кринички. Там є дві нові школи, млин і колгосп «Перемога Жовтня».

В цей час заграв горн, який скликав до обіду. Всі восьмеро піонерів встали.

— Ще не все, — сказав Віталій. — Отже похід призначається на післязавтра. А зараз дамо присягу, що ніхто з нас нікому про це не розповість. Це військова таємниця.

— Даємо чесне піонерське слово, — урочисто сказали всі вісім членів ради.

Коли піонери вийшли з печери, вони мали дуже неприступний, діловий і таємничий вигляд.

Раптом з кущів зиринув Ігор й гаряче зашепотів Дмитрикові на вухо: — Діма... Я вже дві години на тебе чекаю. Про що ви говорили?

— Я не можу тобі сказати.

— Діма, ну, будь другом, скажи...

Ігор мало не плакав від досади. Розчервонілий, схвильований, він благав: — Я нікому не скажу! Чесне ленінське! Чесне сталінське! Під салютом всіх вождів я нікому не скажу!

— Як же ти не розумієш, Ігоре! Це ж військова таємниця, — гордо відповів Дмитрик своєму найкращому приятелеві й пішов до свого намету.

У ПОХІД! У ПОХІД!

Ніч. Табір спить. В темному небі мерехтить холодна зелена зірочка. Але ось поруч з зірочкою з'явилась вузенька світла смужечка. Це блиснув перший промінь світанку, і тоді в одному з наметів загону імені Гастелло безшумно встав з ліжка піонер. Швидко одягнувся і, намагаючись не рипіти важкими буцами, підійшов до ліжка, на якому спав білявий хлопчина.

— Ігор, — зашепотів він, — вставай, тривога!

Ігор скочив і, розгублено оглядаючись, почав протирати руками очі.

— Нічого не чую, — пробурмотів Ігор.

— І не почуєш. Це тривога без сигналу, по ланцюжку,— владно сказав Дмитрик,— передай далі своєму сусіду, щоб вставав.

Через десять хвилин всі піонери загону імені Гастелло, одягнуті, взуті, стояли в лісі.

— Піонери! — сказав старший піонервожатий. — Ми йдемо в похід по слідах славного партизана, командира партизанського з'єднання Соколенка. Попереджаю, дисципліна і порядок перш за все.

Тихо, щоб не потривожити товаришів, які міцно спали, вийшов загін з табору.

А другого дня, на лінійці, після того, як підняли прапор, старша піонервожата Шура сказала:

— Діти! Я бачу, ви дивуєтесь, що загін імені Гастелло відсутній. Сьогодні на світанку цей загін вийшов у похід і повернеться завтра до сніданку.

Але настав ранок наступного дня, а мандрівники ще не повертались. Не прийшли вони й до обіду.

— Не розумію, чого вони затримуються? — хвилювалась Шура.

І хоч Шура з начальником табору Сергієм Максимовичем дуже хвилювались, все ж вогнище, яке було заплановане, відбулося. Одверто кажучи, настрій у всіх був невеселий. Але коли вогнище спалахнуло і золотаві іскри злетіли в небо, Неля підскочила й радісно закричала:

— Дивіться, ідуть, ідуть!

Справді п'ятнадцять темних силуетів сунули до табору. Коли вони підійшли близько, полум'я освітило їх втомлені, але бадьорі обличчя. Яких тільки трофеїв не принесли мандрівники! Дмитрик ніс сітку, повну лікарських рослин, Ігор—ранець з різноманітними породами. Віталій показав списаний товстий блокнот. Напевне, тут були записані його враження. Всі знали, що Віталій все записує для того, щоб стати письменником.

— Ну, розповідайте, — сказав Сергій Максимович. — Що сталося? Чому ви запізнились? — Він суворо подивився на піонервожатого загону й на Віталія.

— Це все я винний, — відповів Віталій. — Я неправильно склав карту. Минулого року в селі Криничкн був лише колгосп і двигуни. А цього року там уже збудували цегляний завод.

— І ми там були на заводі, — перебив Віталія барабанщик Петрусь.

— І ми там бачили... — вставив Дмитрик, — ні, вгадайте, кого ми там бачили?

— Кого, кого, скажіть швидше? — загуділи піонери.

— Ми бачили директора заводу Петра Федоровича Соколенка, — поважно й урочисто промовив Віталій.

Так, це була новина, чудова новина.

І всі були дуже задоволені з того, що Петро Соколенко, відважний партизан, живий, здоровий і працює директором заводу.

А коли вогнище вже стало загасати, заграв горн.

— Спа-ти, спа-ти, по наметах, — співав горн.

— Спа-ти, спа-ти, — гули старі сосни; їм вторували білі від місячного сяйва березки.

А зозуля вже спала й тому не могла побажати піонерам доброї ночі.

Малюнки С. МАРКІНА

Листи піонерів з Бучанського табору

На рибалці

На сніданку, коли весь табір ще спав, ми тихенько вишикувались і рушили в путь. Два загони за завданням ради дружини йшли у похід на рибалку.

У всіх піонерів були за спинами рюкзаки, а у Ігоря Козачкова висіла через плече санітарна сумка. Його призначили нести санітарну службу. Гога Остапенко, як і завжди, був шеф-поваром. На березі річки ми розбили наш похідний табір. Побудували з пруття, хвої й листя дуже гарні курені, поскладали в них усі наші речі. Гога з помічниками готував обід, а всі зайнялися своїми справами. Хлопці удили рибу, дівчатка ловили комах, збирали красиві камінці. Ввечері ми зібрались біля вогнища. Його розпалила Алла лише одним сірником. Ви, напевно, знаєте, як це робиться: в середину складають тонкий хмиз, під нього просувають руку з сірником і запалюють. Ми довго сиділи того вечора біля вогнища: розповідали про найцікавіші події в своєму житті.

Віктор розповів про те, як навчився їздити верхи, Толя — про те, як зустрічав радянських воїнів, коли вони визволяли Київ, а наш піонервожатий Олег Бєлофастов — про часи, коли він був піонером і відпочивав у цьому самому таборі 10 років тому.

Я довго-довго пам'ятатиму цей похід і це вогнище.

Іра КЛИМОВИЧ,
голова ради загону № 2.

„Зірка" і „ЮФТ"

В нашому таборі є дві футбольні команди. Одна зветься «Зірка», а друга—«ЮФТ». «ЮФТ» — це значить юний футболіст табору. Щодня на футбольному полі ми тренюємось. У нас вже було два матчі. Готуємось до матчу з сусіднім табором. Кожен футболіст має два прізвища. Наприклад, вратаря ми називаємо Чумоватов-Зубрицький, півзахист — це Остапенко-Махіня. Тільки у мене одне прізвище, бо мій батько футболіст.

Юрко ДЕМЕНТ'ЄВ,
капітан команди „ЮФТ"

В гуртку юннатів

Знаєте, хто така Машка?

Машка — це маленька лисичка. Вона живе в нашому живому кутку. Машка все їсть — рибу, м'ясо, цукерки. Але цукерки вона їсть тільки шоколадні, не вірите? чесне слово — звичайних цукерок, які б вони не були солодкі, вона і в рота не бере. Гурток юннатів доручив мені доглядати лисичку. Нашим гуртком керує Володимир Олексійович. Ми ходимо з ним щодня до лісу, і він розповідає нам про життя лісу і його мешканців, про різні рослини.

Володимир Олексійович навчив нас, як треба робити колекцію метеликів. Тепер в нашому живому кутку висить така колекція. Тут є метелик, який зветься «Руде нічне павлиняче око», метелик під назвою «Адмірал». У нього оксамитні, рудуваті крильця з білими плямками. Є тут ще й «Денне павлиняче око» й багато інших метеликів. Я іще забув сказати, що в клітці у нас живе ціла родина маленьких дятликів. Ми їх знайшли під час прогулянки до лісу. Недавно прилітала мама тих пташенят. Політала трошки по табору й полетіла собі спокійнісінько до лісу. Вона ж бачить, як ми гарно доглядаємо її діток.

Яша ТАНЧАРОВ,
піонер загону № 3.

Альонушка *Репродукція з картини В. ВАСНЄЦОВА.*

Брат і сестра

В. КАРАСЬОВА

Малюнки М. ХУДЯКА

Тільки-но у Наді і Вови закінчилися заняття в школі, мама відвезла їх до бабусі у Вергуни. А сама того ж дня повернулась до міста.

Мама працювала вчителькою, викладала в старших класах історію, і ранком у неї мав бути іспит.

— У бабусі тепер багато роботи на колгоспній фермі,— говорила мама Наді і Вові дорогою.— Вона писала мені, що вилупилося сто маленьких індичат, а каченята так виросли, що їх треба пасти на річці. Ти, Надю, вже велика, можеш сама хазяйнувати й доглядати Вову. А Вова тобі допоможе. Правда, синок?

— Угу,— погодився Вова.

І от настав ранок. Заклубочів туман і білими пластівцями поплив над лугом. Піднялося сонце, заглянуло у двір до Уляни Петрівни, і зараз же біля ганку різнобарвними зірочками розцвів портулак. Кручені паничі розкрили назустріч сонцю свої лилові та малинові, схожі на маленькі грамофонні труби, голівки. Під дахом прокинулись, заметушилися ластівки. Тихенько рипнули двері, і в хаті запахло м'ятою й чебрецем. Це встала бабуся, підмела підлогу та посипала її свіжою травою.

— Прокидайся, внучко, — сказала вона Наді. — Я вже подоїла, будемо піч разом з тобою топити.

Надя миттю схопилася.

— Добре рано вставати, — казала бабуся в той час, як Надя вмивалася.

— Ранками квіти яскравіше цвітуть, трава зеленіша. Ти послухай, як пташки заливаються. Відпочили і радіють новому дню. А от і Вова прокинувся.

— Вовочко, ти нам хмизу назбирай! — попросила Надя.

І він, проти звичаю, відповів миролюбно:

— Зараз, тільки збігаю до криниці, вмиюся.

Та біля криниці Вова передумав. Навіщо митися вдома, коли за два кроки звідси тече річка! Надя й не помітить, як він уже буде вдома.

І, вимахуючи рушником, Вова бігом помчав до річки.

Дуже цікаво було куховарити вперше та ще й у печі.

А витягнути горщика з печі Наді довелося самій. Бабуся дуже поспішала на птахоферму, її пернаті вихованці також прокинулись і захотіли їсти. Треба було їх нагодувати, напоїти, провести до ставка.

Коли бабуся Уляна Петрівна пішла, Надя раптом згадала.

— Де ж Вова?

* * *

— Тягни! Тягни! Не бачиш, клює! — пронизливим шепотом гудів Іван над самісіньким вухом.

Хлопчики сиділи вдвох на старому корчі і, звісивши у воду босі ноги, стежили за своїм поплавком.

З гачка зняли маленьку верховодку і обережно пустили у відро з водою.

— Ти думаєш, ми лише дріб'язок тут ловимо? — спитав Іван. — Ого! Минулого тижня мені на живця така щука попалася! Пів волосіні відгризла і втекла. А ще раз ми линка витягнули: ото линок! Почали смажити, так з нього повна сковорода риб'ячого жиру натопилася.

За такою приємною розмовою час минав непомітно.

На річку Вова прийшов з добрим наміром, разок пірнути, проплисти і додому. Він уже натягав майку, коли на березі з'явився Іван. У Івана знайшлася зайва вудочка і добрий запас черв'яків. Черв'яки були живі й дуже жирні.

— Один раз закину й додому, — вирішив Вова. Та коли на сонці блиснув перший колючий окунь і затріпотів у Івана в руках, Вова забув про все на світі.

Опівдні дуже захотілося їсти. Іван витяг з-за пазухи велику скибку хліба і по-братерському розділив її пополам.

— Пастухи в Кленовому яру лисицю бачили, — сказав він, — може, підемо, подивимось?

— Краще завтра, — нерішуче запротестував Вова.

Іван похитав головою. — Не буде лисиця на тебе чекати. Змотуй вудочку, ми бігом!

До Кленового яру було чотири кілометри. Вова знав це. Але він їв Іванів хліб, ловив рибу на його черв'яки. Відмовитися, не підтримати компанію було соромно.

* * *

В обід прийшла бабуся і анітрохи не розсердилася, довідавшись, що Вовка зник.

— Ти чого злишся, чого супишся? — говорила вона Наді.— Він — хлопчисько, вони завжди такі. Батька вашого я, бувало, цілими днями не бачила. Бабуся замовкла і відвернулася. Тато загинув на фронті на самому початку війни, і Надя його майже не пам'ятала. Але бабуся все не забувала його, говорити про нього без сліз не могла.

Наді було дуже боляче. Ще б пак! Вона так старалася. А Вовка не тільки не допомагав, а навіть утік на весь день і десь блукає голодний.

Прийшов бабусин старий пес Жук і ліг біля порогу. Він був скуйовджений, брудний. Надя винесла з кімнати великого дерев'яного гребеня, що ним бабуся чесала коноплю, і почала розчісувати псові скуйовджену шерсть, витягати з неї торішні реп'яхи і шматки сухої глини. Жук стояв, заплющивши очі, і не ворушився, мабуть, він дуже хотів стати красивим.

— Я краще на луг піду, може Вовку зустріну. Ходім зі мною, Жучок,— сказала Надя.

Бабусина садиба стояла в кінці села трохи віддалік від інших хат. Луг починався відразу за тином і простягався аж до самого лісу. Висока шовковиста трава була вище пояса. Де-не-де цвів кінський щавель і медунка, і коли по траві гуляє вітер, здавалося, ніби це зовсім не луг, а море, і біжать по ньому рожеві і золотисті хвилі. Над квітами зграйками кружляли метелики, гули невтомні бджоли. Надя поволі йшла вузькою стежкою. Вона любила гуляти, любила співати пісні та збирати квіти або мріяти.

Але зараз їй не хотілося ні співати, ні мріяти.

Жучок біг попереду, обнюхуючи доріжку. Іноді, коли який-небудь зухвалий джміль пролітав зовсім близько біля його носа, він підіймав голову й широко роззявляв пащу, неначе хотів проковтнути нахабу.

На узліссі росли лісові дзвіночки. Надя набрала великий букет і, тихенько помахуючи ним, прислухалася.

— Дзінь-дзінь, — тихо дзвеніли дзвіночки.

— Ку-ку! Ку-ку! — кричала в лісі зозуля.

Під розложистим молодим дубком був хороший густий холодок. Надя підстелила під голову косинку і лягла. Дзвіночки вона поклала поруч себе, а з другого боку умостився Жук.

У траві дзвеніли коники, якась пташка-невидимка заливалася в кущах дзвінко й весело. Жучок швидко заснув, а Надя довго лежала на спині й дивилася на яскраве синє небо, на пухнасті хмарки, що бігли по ньому.

* * *

У Кленовому яру лисиці не було. Хлопчики довго бігали по лісу, змучились і вирішили йти додому.

— От буде лаяти Надя. От буде гризти! — розпачливо думав Вова, похмуро плентаючись за Іваном.

Нізащо не пішов би він зараз додому, якби не така спека і не хотілося б так їсти.

— Чому в інших хлопців сестри добрі? Не бурчать, не мучають їх, — думав Вова.

Сонце стояло вже низько, коли він, нарешті, добрався додому.

— Бабусю, Надя вдома? — боязко спитав він, заходячи до кімнати.

— Надя гуляти пішла, а тобі наказала обідати, — відповіла Уляна Петрівна.

— Загорів же як, — сплеснула вона руками. — На сироватку, скоріше вмивайся!

— Їж, їж! — говорила вона потім, підкладаючи Вові в тарілку каші. — Сестра для тебе старалася, пирогів тобі солодких напекла.

— Та ну? — зрадів Вова.— З чим пироги? — І в ту ж хвилину йому стало трішки соромно.

— Бабусю, я рибу приніс, — схаменувся він і помахав перед Уляною Петрівною лозовим прутиком з нанизаними на ньому підсохлими за день рибками.

— Кинь кішці, може вона з'їсть, — засміялася Уляна Петрівна.

Вова образився. Нічого бабуся не розуміє. Надя поставилася б до риби зовсім інакше. Їй можна і про лисицю розповісти. Тільки згодом, коли вона подобрішає.

— А давно пішла Надя? — спитав він у бабусі.

— Так давненько, час би вже їй і вдома бути: не зглянешся, як і вечір настане.

— А куди — вона не сказала?

— Лугом пішла, напевне в ліс.

Вова швидко доїв пиріг.

— Я піду їй назустріч, — сказав він і миттю вибіг за хвіртку.

У місті Надя часто ходила до подруг, каталася на лижах, ходила в кіно. Але в місті була мама. Вона відпускала Надю і сама заходила за нею, якщо було пізно. У Вергунах мами немає і, якби з Надією щось трапилось, винен був би він, тому що він її брат і повинен за неї піклуватися.

* *

Надя і Вова добре знали поруб, ягідники і прохолодні яри, де по схилах росли маслючки, а в глибині під сухим торішнім листям і хрустким старим хмизом міцні білі грузді. Та ходити в хащу дітям забороняли... Взимку в лісі бродили вовки, і навіть літом не висихали грузькі зелені болотця.

Але ж Надя випадково могла зайти дуже далеко, могла збитися з дороги й заблудити в лісі. Може, вона тепер блукає по незнайомих дорогах, чи пробивається зовсім без дороги крізь вільхові зарості. Темніє, а вона все не може вийти на стежку. Така боягузка! Тремтить, як їй показати таргана або посадити на руку мокрицю. Боїться мишей, жаб.

І Вова так виразно уявив собі сестру, худеньку з двома косичками, з великими зляканими очима...

Все ж таки Надя не дуже погана сестра. Правда, вона любить побурчати та зате ніколи не скаржиться на нього мамі.

Скільки разів вона зашивала йому штани і штопала панчохи, стараючись зробити все якнайшвидше, поки не повернеться мама. А хто завжди розпалював примуса та підігрівав обід, в той час, як він лежав на дивані та читав книжку? Звичайно, Надя! А вона теж дуже любить читати.

Узлісся вже було недалеко. Вова прискорив кроки і раптом побачив на стежці щось яскраве. Він нахилився і мало не підскочив від радощів. Це була вузенька стрічечка з Надиної коси.

Значить Надя тут проходила, і він іде правильно. Нехай її навіть не буде на узліссі. Він блукатиме цілу ніч і знайде сестру, хоч як далеко б вона не зайшла. Коли б тільки з нею нічого не трапилось! Він навіть дає чесне слово більше ніколи з Надею не сваритись і не ухилятися від роботи.

— Надю! — закричав Вова. Колихнулася, захвилювалася трава і назустріч йому вискочив Жук.

— Жучок!

Пес став на задні лапи, а передні поклав хлопчикові на плечі.

— Жук, де Надя?

При слові Надя, Жук знов став на всі чотири лапи і весело задріботів до лісу. Вова побіг за ним.

Ще не починало смеркати, але в затінку під деревом, де спала Надя, було зовсім темно. І все ж таки Вова відразу її побачив. Він присів навпочіпки й чекав. Він знав, що за кілька хвилин Надя прокинеться і почне його лаяти. І нехай! Він терпітиме, тому що він винуватий, тому що він радий, що вона знайшлася, тому що вона його сестра і він її любить.

Тихенько, стараючись не зачепити жодної волосинки, Вова вплів стрічечку в Надину косу. Потім він узяв у руки дзвіночки і почав помахувати ними, відганяючи мошок і комарів, які кружляли навколо Надиного обличчя. Ненароком він зачепив сестру по щоці, і вона прокинулась.

Вона сіла, протираючи очі, не розуміючи, де вона і що сталося. А потім все згадала і одразу почала дорікати Вові:

— Ти безсовісний! Як тобі не соромно! Адже ти обіцяв мене слухати! Весь ранок я так старалася...

По її обличчю текли сльози. Вона розмазувала їх руками і витирала дзвіночками.

Вова терпляче чекав, поки вона заспокоїться.

— Не сердься, — сказав він, коли Надя затихла.— Я більше не буду...Ну, повір мені хоч раз у житті...

Невідомо, чи повірила йому Надя, чи їй стало легше від того, що вона поплакала, але вона швидко перестала сердитись.

Додому вони повертались втрьох. Жук весело біг попереду. Іноді він обертався і поглядав на дітей, наче говорив:

— Я знаю, ви помирились, і вам хочеться поговорити. Не бійтесь, я вам не перешкоджатиму.

На лузі ще не зовсім стемніло, але молодик вже блищав низько над лісом. Від річки тягло свіжістю, і голосно кричали жаби.

Гуля корольова

Спогади матері

З. КОРОЛЬОВА-КОЗИЦЬКА

Перші дні вересня 1923 року були дощові. Ранками над рікою стелився туман, і крізь блакитний серпанок Кремль здавався казковим містом.

Дев'ятого вересня вранці сонце позолотило небо. Рожевим, хмарним морем пливли на південь ескадрильї журавлів, над кремлівськими вежами високо в небо злітали зграйки білих голубів. Ось таким прозорим теплим ранком, в будинку, що стоїть напроти Кремля, народилась русява, блакитноока дівчинка.

Назвали ми її Гуленькою. Зростала вона веселою й пустотливою, дзвінкий її сміх завжди сповнював кімнати, бринів у садку під старими стінами Кремля.

Великі й ясні очі дівчинки радісно знайомились зі світом, а ручки тяглись до всього, що її оточувало.

Коли ж до її рук потрапляла яка-небудь цікава річ, Гуленька обов'язково мусила з'ясувати, з чого вона зроблена: розбере на дрібні часточки годинник і допитується: «а де ж тиктак?» Коли ж їй було боляче — нізащо не заплаче, не вередує. Хоч як важко їй було щось зробити, — неодмінно виконає те, що задумала.

Іграшками вона не дуже цікавилась. Куплять їй іграшку, вона спочатку засяє від радощів, потім стане серйозною й запитає когось із сусідських дітей: хочеш, я тобі подарую її? Якось купила я своїй дівчинці красиве кольорове відерце для піску, про яке вона давно мріяла. Йшли ми вулицею, і Гуленька почала пустувати — розмахувала відерцем, штовхала ним мене й перехожих. Я сказала, що, коли вона не перестане пустувати, я подарую відерце першій дитині, яку ми зустрінемо. Гуленька глянула навколо — дітей не було. Тоді вона підбігла до міліціонера й запитала його:

— У вас є діти?

— Є.

— Вони не штовхаються на вулиці?

— Звичайно, ні.

— Так передайте це відерце їм.

Гуленька поставила відерце біля ніг розгубленого міліціонера, підбігла до мене й зашепотіла: «так мені й треба, не штовхайся».

Коли Гуленька стала більшенькою, вона дуже любила давати всьому лад. Ведеш її, бувало, гуляти, а вона збирає розкидані цеглини й акуратно складає їх. Коли в Кремлівському садку садили дерева, Гуленька попросила, щоб дозволили їй посадити деревце. В готову ямку вона нізащо не погоджувалась садовити; копала її кілька годин, а все-таки зробила все сама. Тепер це дерево вже велике, а був час, коли Гуля лічила на ньому листочки.

Гуля Корольова

Дуже рано моя дочка навчилась читати, але коли була маленькою, надзвичайно любила слухати казки. Тільки закінчиш одну, а вона вже просить: «Розкажи, чому у місяця світло блакитне, а у сонця золоте? Чому трамвай сам біжить? А тепер розкажи про Леніна». Під дзвін кремлівських курантів Гуля вставала й лягала. Ляже спати й запитає: «А Йосиф Віссаріонович вже ліг?»

Під час першої іспанської революції Гулі було сім років. Якось няня ненадовго пішла за покупками. Коли вона повернулась, сусідські діти сказали їй, що Гуля взяла з собою простирадло, дві книжки та два карбованці й поїхала до Іспанії.

Гулю знайшли на вокзалі. Вона збиралася сісти на дачний поїзд. Коли я запитала її, нащо вона це зробила, Гуля пояснила: «Я хотіла трішечки допомогти іспанській революції».

Не знаю, чи Гуля коли-небудь чогось боялась. Якщо відчувала перед чимось страх — завжди переборювала його. Пошлеш її за чим-небудь в темну кімнату, а вона йде і сама себе умовляє: «Темрява тепла, хороша!»

Дуже, дуже любила моя дочка школу. Вона все носила з дому в свій клас: квіти в горщиках, книги, географічні карти, птахів для живого кутка, акваріум. Вчилась вона завжди добре.

В піонерську організацію вона вступила в Інтернаціональному дитячому будинку, де жили діти загиблих в боротьбі за комунізм зарубіжних революціонерів. Там вона пробула ціле літо і гаряче потоваришувала з маленькими китайцями, індусами, неграми, іспанцями, французами.

З чотирьох років Гуля добре говорила по-французьки. Через те вона й могла так швидко зблизитись і познайомитись з цими дітьми. Вона добре дізналася, яке тяжке життя робітників в капіталістичних країнах та яке це щастя народитися, жити й вчитись в Радянському Союзі.

Моїй дочці було десять років, коли вона знімалась у фільмі «Дочка партизана». Тоді ми вже жили на Україні, в Києві. Фільм цей розповідав про участь піонерів у боротьбі з куркулями. Під час знімань Гулі довелось навчитися їздити верхи, брати на коні бар'єри, ходити в холодній болотяній воді.

Коли картина обійшла екрани, Гуленька почала одержувати листи з усіх кінців Союзу: від піонерів, комсомольців, моряків тихоокеанського флоту. Іноді на конверті писали просто: «Київ, Гулі Корольовій». Листи йшли пачками. Гуля розгублювалась. Невідомо було, чи їй писати відповіді, чи готуватись до уроків. Одного разу вона навіть розплакалась.

Літо після знімань Гуля провела в казковому Артеку. Там вона товаришувала з Барасбі Хамгоковим. Піонерам купили коней, і Барасбі, який виховав у своєму колгоспі найкращого коня, учив Гулю мчати на ньому по горах, стрибати через щілини скель. Була там і маленька Мамлакат — узбецька піонерка, яка навчила колгоспників обома руками збирати бавовну й одержала за це орден Леніна. Гуля теж товаришувала з нею. У мене збереглась фотокартка, на якій вони зняті втрьох — Гуля, Мамлакат і Барасбі. Того літа з групою дітей-артеківців Гуля була в гостях у Вячеслава Михайловича Молотова, а восени в Кремлі. Їй випало щастя передати від артеківців подарунок членам Політбюро — мінералогічну колекцію.

Роки йшли. Гуля стала комсомолкою, знімалась у фільмі «Я люблю», — грала там дуже добре роль Варки. Вона любила своїх товаришів, допомагала їм в усьому; була членом гуртка юних натуралістів, працювала з дітьми молодших класів, була членом фізкультурного товариства «Вимпел», вміла добре плавати, гребти, ставила рекорди по стрибках у воду з вишки.

Та от наше щасливе життя порушили підступним нападом вороги. Ми евакуювались до Уфи. Гуля була вже одружена, вчилась у вузі. В Уфі вона працювала організатором культроботи в одному з госпіталів. Вона прибігала додому лише на одну годину, щоб погодувати свого маленького синочка, якого прозвали Їжачком за те, що його світле, пухнасте волосся стирчало в усі боки.

Гуля Корольова з товаришами в Артеку

Першого травня 1942 року Гуля прийшла у військовій формі. Вона сказала, що через півгодини її дивізія їде на фронт, що жити в тилу, коли ворог під стінами Сталінграда, вона не може. Вона взяла на коліна свого синочка, і він грав її пілоткою з червоною зірочкою.

— Мамо, спечи мені оладок, — попросила Гуля.

Я пекла оладки на залізній пічці, а сльози текли по обличчі й шипіли, падаючи на розжарену сковорідку.

На прощання Гуля сказала:

— Не сумуй, мамо, побачимось у Києві.

Вона ще раз обняла мене й пішла, трохи шкутильгаючи, — чоботи вже натерли їй ноги.

А незабаром почалось для Гулі фронтове життя. Вона ходила в розвідку, в тил до німців і якось під час однієї такої розвідки винесла з оточення на руках пораненого командира. За час своєї чесної служби на фронті вона врятувала на полі бою понад півтори сотні поранених. Коли під стінами Сталінграда почалися запеклі бої, Гуля була в найнебезпечнішому місці. З шістьма бійцями вона тримала висоту 56,8 протягом трьох діб. Там вона перев'язувала поранених, ховала мертвих, добувала й підносила боєприпаси, підбадьорювала й підтримувала своїх бойових товаришів. Та німці весь час рвались до цієї висоти. Коли впав убитим наш останній кулеметник, Гуля підняла на штурм бойовий підрозділ: «За Батьківщину! За життя! За Сталіна!» — гукнула вона й перша кинулась вперед. Бійці, як один, вдарили на німців. Вони захопили один ряд траншей, вибили німців з другого. Вже тяжко поранена Гуля вбила з автомата 15 німецьких солдат і офіцерів. Коли вона підвелась, щоб вести бійців в атаку на другий ряд траншей, куля влучила їй в лоб.

— За нашу героїню, за Гулю вперед! — почувся заклик.

Ламаючи опір ворога, наші бійці рвались вперед: «Відплатимо за нашу Гулю», — кричали вони, завалюючи окопи німецькими трупами.

Гулю поховали з воїнською шаною. Старий сивий командир сказав біля її гроба: «Ось лежить проста українська дівчина, яку ми всі звали Гулею. Товариші, хто б міг подумати, що в цій юній дівчині є така грізна для ворога сила, такий героїзм! Вона підняла в атаку бійців, коли було вбито командира, і вони перемогли в бою».

Біля могили дали по ворогу залп з шести гармат.

Гуля була представлена до ордена бойового Червоного Прапора, до ордена Леніна. Вона загинула, не встигнувши одержати нагород. Не встигла вона й одержати квитка кандидата в члени партії. Вона вмерла з комсомольським квитком біля серця. В її частині, коли викликали першою Гулю, правофланговий відповідав: «Героїчно загинула під Сталінградом за висоту 56,8».

А Гуленька жива. Вона живе в пам'яті бійців, командирів, живе в їх листах, в книжках, в поемах, написаних про неї, живе в нашій перемозі.

Книжки про мою дочку перекладені іноземними мовами, і молодь демократичних країн вчиться на образі Гулі самовіддано боротися за щастя, свободу, незалежність своїх країн. Наші діти прагнуть в усьому бути схожими на Гулю. Чимало піонерських загонів в Москві та в інших містах носять почесне ім'я Гулі Корольової.

А коли мені доводиться розповідати про свою дочку в школах, в піонерських загонах, я в кожному з вас, мої дорогі діти, бачу риси своєї Гуленьки і люблю вас усіх, як любила її.

Не стріляй горобчиків

Володимир СОСЮРА

Не стріляй горобчиків, сину, не стріляй!
Цвіринчать їм хочеться в цей зелений май.
Не стріляй горобчиків та усіх пташок,
Їм радіти хочеться, як тобі, синок!

Краще паперовую ти зроби мішень
І стріляй, як хочеться, навіть цілий день.
Виростеш, то прийдеться, може, йти на бій,
Думай, що мішень ота лютий ворог твій.

Нам до щастя сонячний простелився шлях.
Знаю, що відважно ти будеш у боях
Боронить од ворога наш радянський край.
Не стріляй горобчиків, сину, не стріляй!

В. ТАРАЩУК *Малюнки С. МАРКІНА*

Кажани

Діти, вам, може, розказував вчитель, яку важливу роль відіграла у Вітчизняній війні радіолокація.

З допомогою радіохвиль наша протиповітряна оборона в найтемніші ночі, в туман, за хмарами вчасно виявляла ворожі літаки і точно визначала місце, де вони знаходяться, куди треба спрямовувати вогонь зеніток. Наші моряки легко відшукували ворожі судна.

Але чи знаєте ви, що є тварини, які також користуються локацією? Тільки не радіолокацією, а звуковою локацією.

Це всім вам добре відомі нічні тваринки — кажани або летючі миші. Багато різних байок повигадували про них неосвічені люди. Розказують, ніби кажани вчепляються у волосся жінкам або навіть нападають під час сну на людей і смокчуть їх кров. Але все це дурниці. Кажани, так само, як і птахи, — одні з найкращих наших друзів. Харчуються вони виключно комахами і знищують силу-силенну шкідників.

Вдень летючі миші сплять де-небудь по темних кутках на горищі, на дзвіниці церкви, в дуплах або печерах, почепившись задніми лапками головою вниз та ніби в плащ загорнувшись у крильця, а коли стемніє, вилітають на полювання.

Одні з них літають понад ставками або річкою, виловлюючи комарів (а серед них часто трапляються малярійні) та докучливих мошок, інші пурхають поміж деревами в садку або в лісі. Багато розбійників-хрущів, що часом вщент об'їдають листя на гілках, гине на гострих зубах кажанів.

І хоч як буде темно, хоч як швидко не летів би кажан, ніколи він не зачепиться за найменшу гілочку.

А справа ось у чому.

Кажани можуть видавати дуже тонкі, як кажуть, дуже високі звуки. Такі високі, що людина їх чути не може, а чує лише кажан, та можливо ще деякі тварини. Ці звуки, натрапляючи навіть на найменші перешкоди, відбиваються, дають луну, зовсім так, як це іноді буває, коли крикнути на узліссі або над балкою.

Отже, кажан весь «кричить» на льоту, хоч ми й не чуємо цього крику, а коли почує луну з того або другого боку від себе, то знає, що там є якийсь предмет, і вміє розрізнити, якої форми цей предмет та на якій він віддалі.

Зовсім так само, як це роблять люди з допомогою складних апаратів-радіолокаторів. Тільки люди замість звуків вживають радіохвилі.

Зимою, коли комахи зникають і летючим мишам нічим харчуватися, вони засинають аж до весни, збираються іноді цілими купами по різних сховищах: на горищах, дзвіницях, в дуплах.

Обкладинка художника В. ЛИТВИНЕНКА. Журнал «Барвінок» на украинском языке.

Рік видання четвертий. Ціна 3 крб. Видавництво ЦК КП(б)У «Радянська Україна».

РЕДКОЛЕГІЯ: Н. Л. Забіла, О. Д. Іваненко (відп. редактор), О. І. Копиленко, В. О. Повх, М. А. Пригара, Г. І. Сушан, І. В. Шнейдерман.

Адреса редакції: Київ, вул. Воровського, 22, 4-й поверх, тел. 4-50-32. Підписано друку 20 VII 1948 р. БФ 02505. Зам. 2182. Художній редактор С. А. Іпатьева. Обсяг 3 друк. аркуші, облік.-авт. арк. 1,5. Доля арк. 1/8. Тираж 20.000.

Друкарня вид-ва ЦК КП(б)У «Радянська Україна». Київ, Прозорівська, 59.

РИБАЛКА

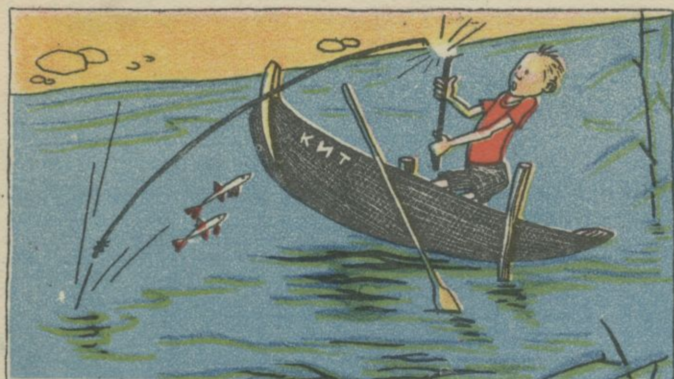
Малюнки ГРІ

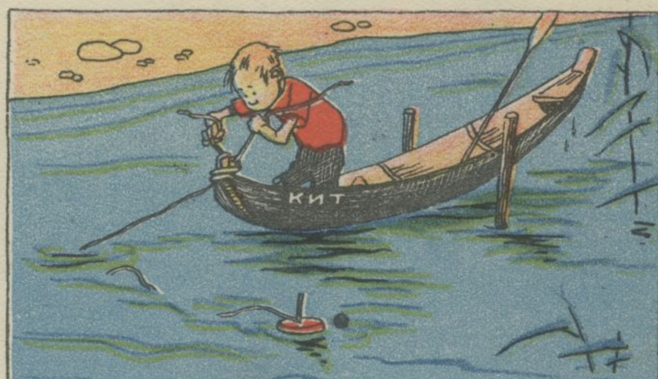
1. Отут є риба... Річ ясна —
Я сам ловитиму з човна.

2. Звичайно, справа піде хутко.
Та чом це так зігнулась вудка?

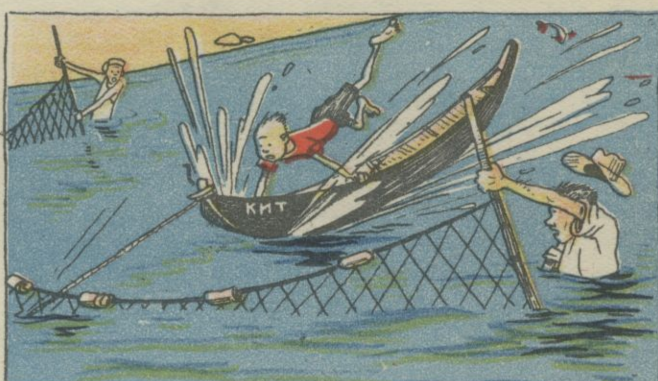
3. Ой-ой! Чекайте! Що за сила
Надвоє вудку розломила?!

4. Ще є гачок — аж цілий гак!
Тепер ми спробуєм отак.

5. Дивіться! Шарпа всеодно.
Рятуйте! Я пішов на дно!

6. Тримайте! Мабуть, це акула
Мене з собою потягнула.

7. Не можу сам! Держіть! Держіть!
Рибалку й рибу тягне сіть.

8. Усе скінчилося щасливо.
Оце так здобич! Просто диво.